

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 63, 2013, pp 72--88

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Stefan Iversen, Aarhus University.

Title "Narrative Rhetoric" [Narrativ retorik].

Abstract What functions do narratives carry out in rhetorical texts and how may the use of narrative devices in rhetorical discourses be analyzed? As the roles played by narratives in contemporary communication continue to widen these two questions appear pressing, however a large divide exists between the over representation of narratives in public discourse and the under representation of such matters in new rhetorical critique. This article aims at bridging parts of that divide. Through readings of classical and modern approaches, the article argues that, first, existing takes on the matter suffer from lack of precise notions of both the what and the why of the rhetorical narrative and, secondly, suggests distinguishing between *narrative* and *narrativity* as well as between *narratio*, *example* and *masterplot*. The suggested approach is then brought to bear on the speech given at Ronald Reagan during the ceremony for the astronauts after the space shuttle Challenger disaster in 1986.

Keywords Narrative, narrativity, masterplot, epideictic rhetoric, Ronald Reagan.

*Stefan Iversen er adjunkt, ph.d., ved Institut for Æstetik og
Kommunikation ved Aarhus Universitet.
Epost: norsi@hum.au.dk*

Stefan Iversen:

Narrativ retorik

Hvilke funktioner tjener fortællinger i retoriske tekster, og hvordan analyserer man brug af fortællinger og fortællende elementer i retorisk diskurs? De to spørgsmål er blevet mere påtrængende i takt med, at fortællinger spiller stadigt større roller i mange forskellige typer af senmoderne kommunikation. Der består imidlertid et misforhold mellem fortællingers overrepræsentation i offentligheden og deres underrepræsentation i retorisk kritik, et misforhold, som artiklen tager skridt mod udbedringen af. Via nedslag i dels klassisk retorik, dels moderne retorik argumenterer artiklen for, at traditionelle retoriske tilgange til fortællingens former og funktioner mangler sikre greb om begge dele. Sådanne greb søges derefter udviklet i form af en tidssvarende bestemmelse og afgrænsning af, hvad og hvor fortællinger er i retoriske tekster. Det sker via en skelnen mellem fortælling og narrativitet samt via en skelnen mellem fortælling som narration, som eksempel og som masterplot. Disse greb bringes herefter i anvendelse i en analyse af brugen af fortællinger i Ronald Reagans tale ved mindehøjtideligheden for astronauterne fra rumfærgen *Challenger* forlis i 1986.

Siden 1980'erne har opfattelsen af, at fortællinger er andet og mere end de tekstbundne underholdningsprodukter, man finder i fx litteratur og film, bredt sig til blandt andet historie, teologi, antropologi, psykologi og ledelses- og marketingsteori. Fra at være en ægte delmængde af strukturalistisk litteratur-

forskning (ofte benævnt klassisk narratologi) er studiet af fortællinger i flere omgange ekspanderet, og det tæller nu en række mere eller mindre selvberørende felter så som postklassisk narratologi (herunder kognitiv narratologi), storytelling og narrativ identitetsforskning.¹ I det nutidige humanvidenskabelige klima er det på det nærmeste pleonastisk at påpege fortællingens allestedsnærværelse. Så meget desto mere grund er der til at undre sig over, at retorisk teori og kritik siden 1990 kun har viet fortællinger begrænset opmærksomhed.² Det forekommer særligt slående, når man betragter den stigende betydning, som fortællinger har i aktuelle retoriske diskurser, både deliberative og epideiktiske.³

Denne artikel præsenterer resultater fra et større arbejde med at etablere tidssvarende analyser og tolkninger af fortællebrug og fortælleformer i retoriske diskurser. Det sker under overskriften ”narrativ retorik”, en betegnelse, der er valgt, fordi den udstikker to forskellige, men forbundne interesseområder. I den første betydning betegner narrativ retorik et konkret stykke tekst, der som led i en retorisk udveksling i større eller mindre grad bruger fortællinger. I den anden betydning betegner narrativ retorik en tilgang til fortællinger, der opfatter dem som retoriske.⁴

Vægten i denne artikel ligger på den første betydning af narrativ retorik, og indsatsen har dermed paralleller til det forskningsfelt, der kendes som visuel retorik.⁵

- 1 Se Iversen og Nielsen (red.) *Narratologi*, (Gylding: Aarhus Universitetsforlag, 2008) for en oversigt over denne udvikling, set fra et litteraturvidenskabeligt synspunkt; se Hyvärinen, “Towards a Conceptual History of Narrative”, i Hyvärinen, A. Korhonen og J. Mykkänen (red.), *The Travelling Concept of Narrative* (http://www.helsinki.fi/collegium/e-series/volumes/volume_1/index.htm) (2006) for en oversigt over samme udvikling set fra et metadisciplinært niveau.
- 2 Kevin McClure, en af de få retorikere, der i de seneste 10 år har arbejdet direkte med fortællinger i retorisk diskurs, formulerer det således: “Narrative theory is among the richest approaches to contemporary rhetorical theory and criticism and yet, as narrative has become more significant in literary studies, the sciences and social sciences, in rhetorical theory and criticism narrative and the narrative paradigm have become virtually dead subjects” (Kevin McClure, “Resurrecting the Narrative Paradigm: Identification and the Case of Young Earth Creationism”, i *Rhetoric Society Quarterly* 39: 2 (2009), 189-211. Robert Rowlands velskrevne oversigtstekst “The Narrative Perspective” (i antologien *Rhetorical Criticism* fra 2009) bekræfter tendensen, idet størstedelen af dens diskussionspartnere og referencer stammer fra 1980’erne og første halvdel af 1990’erne. Blandt undtagelserne fra denne skal, ud over McClures bidrag, nævnes Burke-specialisten Dana Andersons analyser af selvbiografi og identitet i *Identity’s Strategy: Rhetorical Selves in Conversion* (2007).
- 3 Jeg kommer i denne sammenhæng ikke ind på retorikdidaktikkens specialiserede brug af (gen)fortællinger som trin i progymnasmatas række af øvelser for retorikere in spe, jf. Anders Erikssons ”Retorikens didaktik: progymnasmata som forening av praktik och teori” (*Rhetorica Scandinavica*, nr. 38 (2006), s. 26-42).
- 4 En position udgøres her af den såkaldte Chicago-skole af fortællerteoretikere, som i traditionen fra Wayne C. Booth læser fortællende fiktion som retorik. Se fx James Phelans *Experiencing Fiction. Judgments, Progressions, and the Rhetorical Theory of Narrative* (Ohio: The Ohio State University Press, 2007). Fra et andet udgangspunkt har Christian Kock argumenteret for en ”retorisk poetik”, der anskuer litteratur som bestemt ved ønsket om at ”gøre noget ved eller for læsere”, Christian Kock, *Retorisk poetik* (Åstorp: Retorikforlaget 2008), s. 7.
- 5 For en oversigt, se Sonja K. Foss’ artikel “Framing the Study of Visual Rhetoric. Toward a Transformation of Rhetorical Theory” (i *Defining Visual Rhetorics* red. Hill og Helmers.

Både brugen af billeder og brugen af fortællinger øger graden af indlevelseshed og publikumsaktivering, og både billeder og fortællinger anvender i højere grad æstetiske end mere traditionelle argumenterende former.⁶

Jeg forfølger i artiklen tre forbundne mål: Det første er at vise, hvordan den intense debat om fortællingers former og funktioner, som i 1980'erne verserede blandt amerikanske retorikere, forstummede uden konsensusopfattelser om det, der burde have været debattens mest grundlæggende spørgsmål, nemlig spørgsmålet om, hvad og hvor en fortælling overhovedet er i en retorisk tekst. Artiklens andet mål består derpå i at opstille et bud på, hvordan man kan afgrænse og bestemme fortællingers former og funktioner i retorisk diskurs. Det tredje mål er at bruge de foreslåede afgrænsninger og bestemmelser til at analysere brugen af fortællinger i et stykke konkret epideiktisk retorik i form af Ronald Reagans anden tale ved mindehøjtideligheden for astronauterne fra rumfærgen *Challengers* forlis i 1986, altså et eksempel på det, Campbell og Jamieson kalder en "national eulogy" (*Presidents Creating the Presidency*, 2008). Der er flere grunde til det valg: For det første er mindetaler blevet en af den moderne tids vigtigste genrer.⁷ Katastrofer indtager en central rolle i den vestlige verdens forhandlinger af egne og andres identiteter, og i kraft af medielandskabet er katastroferne blevet til delte oplevelser, som kalder på retorisk handling fra en nations ledere: *Challengers* eksplosion i 1986, 9. september 2001 i USA, orkanen *Katrin* i 2005, *Utøya*-tragedien i Norge i 2011. Dertil kommer, at den eksisterende receptionen af Reagans tale kalder på korrektioner. Endelig er talen eksemplarisk for de måder, hvorpå en retor kan bruge fortællinger til at løse en vanskelig retorisk situation: Hvilken mening giver det, at disse opofrende og stræbsomme (iblandt dem var en kvindelig skolelærer) mennesker skulle dø tidligt, og det endda for åben skærm?

Artiklens erkendelsesinteresse er afgrænsende og metodisk: Med hvilke greb kan man udpege og analysere retoriske teksters brug af fortællinger? Som rammesættelse af diskussionen af 1980'ernes debat opholder jeg mig i det følgende kort ved to klassiske retorikeres ideer om fortællingers former og funktioner.

(New York: Routledge, 2009)); for et udfoldet bud på en position, se Jens E. Kjeldsen *Visuel retorik* (Bergen, Universitetet i Bergen, 2002).

- 6 Deraf følger ikke, at billeder (og fortællinger) ikke kan bruges i argumentative sammenhænge. I en analyse af receptionen af en politisk reklame viser Kjeldsen fx, hvordan et bestemt billede "is employed and understood as a visual enthymeme" (Jens E. Kjeldsen, "Visual Argumentation in Scandinavian Political Advertising", *Argumentation and Advocacy* 43 (2007), s. 129).
- 7 En nyere standardtekst er kapitlet "Epideictic discourse" fra James Jasinkis *Sourcebook on Rhetoric: Key Concepts in Contemporary Rhetorical Studies* (Californien: Sage Publications, 2001). *Rhetorica Scandinavica* viede i 2005 et nummer til epideiktisk retorik, og redaktorerne Villadsen og Hansen fremhæver i deres introduktion, at "i en tid, der er præget af opbrud mht. traditionelle moralske værdier og kategorier, giver [epideiktisk retorik] indblik i hvilke værdier, der ikke desto mindre kan appelleres til, og hvordan det kan gøres" (Villadsen og Hansen, "Temaintro", *Rhetorica Scandinavica* nr. 36 (2005), s. 5).

Fortællingen hos Aristoteles og Quintillian

Aristoteles' *Retorik* og *Poetik* sætter et tidligt og indflydelsesrigt skel mellem to typer af æstetiske overvejelser. Fortællinger hører i denne opdeling hjemme i poetikken, det vil sige i læren om "skabende gengivelser"⁸ eller hvad man i dag ville kalde (fiktiv) digtning. I Aristoteles' lære om retorikkens deliberative, forensiske og epideiktiske talearter spiller fortællinger begrænsede roller, idet man finder dem i to registre: dels som eksempel (*parádiegma*), dels som sagsfremstilling (*narratio*). Fortællinger som eksempler er en bevisform, og den bør især anvendes i deliberative taler. Aristoteles skelner mellem to undertyper: "Den ene slags består i at omtale ting, der har fundet sted tidligere, den anden i at finde på dem selv"⁹. *Narratio* optræder især i forensiske taler, hvor de tjener til at fremstille sagens kendsgerninger for publikum. I Aristoteles' retorik er fortællingen et værktøj til at repræsentere virkelige hændelser, enten for at klargøre detaljer eller for at bruge noget tidligere hændt som billede på noget, der måske snart sker.

Hos Quintillian finder man mere udfoldede observationer af retoriske fortællingers former. Som hos Aristoteles er retoriske fortællinger primært genfortællinger; Quintillian definerer *narratio* som "the persuasive exposition of that which either has been done, or is supposed to have been done"¹⁰. Afgørende er det, at denne genfortælling bevarer sin saglighed og styrer uden om fristelserne til at dyrke kunstfærdigheder, ornamenteringer og andet digteri.

Det er markant, i hvor høj grad den retoriske fortælling, set fra de to klassiske retorikers udsigtspunkter, afviger fra den fiktive fortælling, også på et formelt niveau. Hvor den fiktive fortælling søger det sammensatte, komplekse, forviklede og flertydige, da bør den retoriske brug af fortællingen søge det umisforståelige, det afmålte og det troværdige, alt sammen fordi den retoriske fortælling tjener en bestemt funktion i det sæt af funktioner, som retor har valgt at gribe til for at kunne intervenere i en given retorisk situation. En sådan ide om fortællinger som overbevisende skabere eller medskabere af sammenhænge står centralt i den moderne retoriks diskussion af fortællingers funktioner, særligt som denne diskussion udfolder sig i 1980'erne amerikanske retormiljø. Omdrejningspunktet for diskussionen er Walter Fishers teorier om eksistensen af et såkaldt narrativt paradigme.¹¹

To positioner i 1980'ernes debat

Fishers hovedpåstand er, at en stor del af menneskers faktiske argumentation i hver-

8 Aristoteles, *Poetik* (Gylling: Hans Reitzels Forlag, 2001), s. 11.

9 Ibid, s. 163.

10 Quintilian. *Institutio Oratoria*, Book IV, 67. Jeg citerer fra H.E. Butlers oversættelse i Loeb Classical Library.

11 Af de interessante og vigtige positioner, som artiklen i kraft af springet fra Quintilian til Fisher ikke behandler, skal nævnes Kenneth Burkes, hvis indsigter spiller afgørende roller hos Fisher og Jerome Bruner i 1980'erne og senere hos blandt andre Anderson og McClure i 00'erne. Mens Burke ikke tager fortællingen i egenskab af fortælling som sin genstand, så indgår funktioner og former, som typisk forbindes med fortællinger, centralt i en række af nøgletermerne hos Burke, blandt i andet identifikationsbegrebet og i den Burkske pentade.

dagen, herunder deres praktiske begrundelser for, hvorfor de handler, som de gør, hviler på fortællinger. Mennesket er først og fremmest et fortællende væsen, et *homo narrans*.

For Fisher tjener fortællingens sekventielle struktur flere funktioner: Den binder det enkelte menneskes erfaringer sammen til en meningsgivende helhed, idet den binder det enkelte menneskes tilværelsesvalg sammen med de fortællinger, der i forvejen bærer konkrete sociale fællesskaber: ”the world is a set of stories which must be chosen among to live the good life in a process of continual recreation. In short, good reasons are the stuff of stories”¹².

Fisher er omhyggelig med at fastslå, at det narrative paradigme hverken er anti-rationalistisk eller radikalt individualistisk: “some stories are better than others, more coherent, more “true” to the way people and the world are – in fact and in value”¹³. Overbevisende fortællinger, siger Fisher, må leve op til et dobbelt krav om kohærens: De må dels internt være sammenhængende (*probability*), dels eksternt nærme sig og passe med indholdet i allerede eksisterende og anerkendte fortællinger (*fidelity*).¹⁴

Med ideen om det narrative paradigme radikaliserer Fisher tanker, som tiden var svanger med.¹⁵ Når man sammenligner fortællingens rolle hos Aristoteles og Quintillian med den rolle, som Fisher tiltænker den, så er det forskellene, der springer i øjnene. Fra at være et redskab primært til brug ved faktisk sagsfremstilling (fortælling som *narratio*), et redskab, man skulle være sig for at ville jonglere for meget med, bliver fortællingen i Fishers teoribygning til en grund, hvorpå størstedelen af menneskets beslutninger hviler (fortælling som kultur- og værdibærende instans). Hvis Fisher har ret i, at mennesker handler ud fra identifikation med og tilslutning til eksisterende fortællinger, snarere end på baggrund af overbevisende argumenter, så må overbevisningens kunst gentænkes.

Fishers teori blev af den grund heftigt debatteret i 1980'ernes amerikanske retorik.¹⁶ *Journal of Communication* (vol. 35: 4) lavede i 1986 et temanummer om *Homo Narrans*, hvor en række retorikere kommenterede Fishers ideer. Blandt dem var John Louis Lucaites og Celeste Michelle Condit, hvis ”Re-constructing Narrative Theory: A Functional Perspective” var det mest perspektivrige og også det mest Fisher-kritiske bidrag.

12 Walther Fisher, “Narration as a Human Communication Paradigm” i *Communication Monographs*, vol. 51, 1984, s. 8.

13 Ibid, s. 10.

14 Se kapitlet ”Narrative” i Gerald A. Hausers *Introduction to Rhetorical Theory* (Waveland Pr Inc, 2002) for interessante perspektiver på Fishers forestilling om ”good reasons”.

15 Hos skribenter som filosoferne Alastair McIntyre og Paul Ricoeur samt historikeren Hayden White finder man således nogle år tidligere stort set enslydende ideer om fortællingen som en form for epistemologisk og etisk ”metacode”. Antologien *On Narrative* (Mitchell (red.), Chicago: University of Chicago Press, 1981) giver et godt overblik over de tidlige positioner.

16 Se Rowlands ”The Narrative Perspective” (i *Rhetorical Criticism. Perspectives in Action*, red. Jim A. Kuypers. Plymouth: Lexington Books, 2009), og McClures ”Resurrecting the Narrative Paradigm: Identification and the Case of Young Earth Creationism” (i *Rhetoric Society Quarterly* 39: s. 2, 2009) for henvisninger til andre perspektiver i denne diskussion.

Lucaites og Condit har som præmis, at fortællinger tildeles forskellige funktioner (og dermed får forskellige former) i forskellige typer af diskurser. De skelner mellem en poetisk, en dialektisk og en retorisk diskurs, hvis formål er at søge henholdsvis kunstnerisk kompleksitet, oplysning og indflydelse/magt. Fortællinger i retorisk diskurs tager, og her trækker Lucaites og Condit i udstrakt grad på Quintillian, form efter tre delfunktioner. Den kontekstuelle delfunktion medfører, at fortællingen må udvise enstemmighed både i holdning og slutning (den retoriske fortælling må ”stop short of the formal stage of plot ”resolution” by virtue of its purpose to encourage audience enactment”¹⁷). Den publikumsrettede delfunktion medfører, at den retoriske fortælling må være konsistent og kort. Den formålsrettede delfunktion betyder, at den retoriske fortælling altid er en ægte delmængde af en diskurs, der er rettet mod et særligt, som oftest ganske håndgribeligt mål og derfor uløseligt bundet til dens afsender.

Lucaites og Condit's position adskiller sig fra Fishers ved at forholde sig tvivlende til eksistensen af fortællinger som kulturbærere. I praksis vender de dermed tilbage til ideen om fortælling som *narratio* og eksempel, tydeligst i deres definition: “a rhetorical narrative is a story that serves as an interpretative lens through which the audience is asked to view and understand the verisimilitude of the propositions and proof before it”¹⁸.

Definitionsproblemer

Jeg indledte artiklen med en undren over, at diskussionen af fortællingers former og funktioner har fyldt relativt lidt i retorisk kritik og teori siden 1990. Denne mangel er bemærkelsesværdig, både når man ser på fortællingers tilstedevær i medielandskabet, og når man ser tilbage på 1980'ernes amerikanske debat om fortællingens betydning i retorisk diskurs. Denne falder nemlig ikke til ro i en konsensusopfattelse.

Gennemgangen af Fishers samt af Lucaites og Condit's positioner viser ekstremerne i en polariseret diskussion, og deres tilgange kan siges at udgøre hinandens blinde punkter. Fisher har greb om fortællingens epistemologiske generalitet, men ikke om dens specifikke retoriske former og funktioner, mens omvendt Lucaites og Condit har greb om de specifikke retoriske former og funktioner, men ingen midler til at tale om fortællingen som meningsdanner og værdiidentifikation. Er fortællingen den urgrund, hvoraf gode handlingsbegrundelser udvindes via identifikationer, eller er den blot en linse, igennem hvilken et konkret hændelsesforløb kan anskueliggøres?

En farbar vej mod det både-og svar, der synes nødvendigt, går via konfrontationen med et spørgsmål, som hverken Fisher eller Lucaites og Condit svarer klart på, nemlig spørgsmålet om, hvad en fortælling overhovedet er. Hvad er de nødvendige og tilstrækkelige betingelser for, at noget kan kaldes en fortælling?

Lucaites og Condit afviser en definition af fortælling på tværs af deres tre dis-

17 John Lucaites og Celeste Michelle Condit, “Re-constructing Narrative Theory: A Functional Perspective”, *Journal of Communication* 35: 4 (1985), s. 100.

18 *Ibid.*, s. 94.

kursformer. Det sker ud fra den begrundelse, at undersøgelsen af lighederne mellem fortællinger på tværs af genrer og diskurser skygger for vigtige forskelle: ”narrative does not constitute a unified or fixed set of options for either authors or audiences”¹⁹. En sådan negativ sprednings- eller forskelsbestemmelse efterlader dog flere problemer, end den løser. Det tilbagestår således uklart, hvad der for dem er forskellen på fortællinger og eksempler, eller dokumentationer eller illustrationer. Tydelig bliver denne klarhed i det nærmeste, de kommer en bestemmelse af den retoriske fortælling, citeret i sin helhed ovenfor: en retorisk fortælling (”a rhetorical narrative”) er en historie (”a story”), der fungerer som et illustrerende eksempel.

Fishers bud rummer flere parametre end Lucaites og Condits: ”By ‘narration’ I refer to a theory of symbolic actions – words and/or deeds – that have sequence and meaning for those who live, create or interpret them”²⁰. Nogen skal gøre noget i en bestemt rækkefølge, og dette noget skal opleves som meningsfuldt, før Fisher vil karakterisere det som en fortælling. Det er dog ikke klart, hvad man skal forstå ved, at fortællingen er ”a theory of symbolic actions”. En konsekvens af bestemmelsens bredde bliver også, at den ikke skelner tydeligt mellem levet liv og fortællingerne om det. Den arbejder altså ikke med en distinktion mellem det, at noget, fx handlinger kan rumme fortællekvaliteter og det, at noget faktisk er formet som en fortælling.

For at kunne arbejde tilfredsstillende med fortællinger i retoriske tekster er det nødvendigt at trække på indsigter fra begge disse positioner, men altså uden at abonnere fuldt på hverken Fishers pannarrativitet eller på Lucaites og Condits begrænsende linseopfattelse. Jeg foreslår derfor to distinktioner: Den første angår den retoriske fortællings *hvad*, idet den skelner mellem *fortælling*, forstået som en semiotisk genstand og *narrativitet*, forstået som en egenskab ved noget. Den anden angår den retoriske fortællings *hvor*, idet den skelner mellem forskellige diskursive niveauer, hvorfra fortællinger og/eller narrativitet kan influere et publikum.

Hvad er en fortælling?

Jeg bestemmer den semiotiske genstand ”en fortælling” således: En fortælling er en situeret repræsentation af forbundne hændelser. Bestemmelsen udpeger tre elementer som nødvendige og tilstrækkelige for, at noget kan betegnes som en fortælling. For det første fremstiller en fortælling hændelser (tilstandsforandringer), som er forbundne, typisk kausalt. Disse hændelser og deres forbindelser, og det er det andet element i fortællingen, er medierede, fx i skrevne eller talte ord eller i billeder.²¹ Det tredje element – situeringen – betegner, at fortællinger altid optræder i (og henter store dele af deres funktioner fra) bestemt kontekster.²²

19 Ibid, s. 105.

20 Fisher, ”Narration as a Human Communication Paradigm”, s. 2.

21 Porter Abbott fanger begge dele i sin version: ”Simply put, narrative is the representation of an event or a series of events”; Porter Abbott, *The Cambridge Introduction to Narrative* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), s. 12.

22 Med David Herman: ”[a narrative is] a mode of representation that is situated in – must be interpreted in light of – a specific discourse context or occasion for telling”; Herman, *The Basic Elements of Narrative* (Singapore: Wiley-Blackwell, 2009), s. 37.

Betragt de følgende sætninger: ”S-togstationen i Ishøj blev i 1976 indviet af Dronning Margrethe. Blandt publikum var en ung Helle Thorning-Schmidt”. Sætningerne rummer to beskrivelser, men ingen fortælling. Betragt derpå følgende pas-sage: ”Jeg husker selv, da Dronningen indviede S-togstationen i Ishøj i 1976. Alle skulle vi af sted og deltage i begivenheden. Vi stod på tær for at få et glimt af en ægte dronning”²³. Citatet stammer fra Thornings tale ved Dronningens 40 års jubi-læum i 2012, og det rummer en fortælling. Forskellen ligger i repræsentationen (både om og af retor selv); i forbindelserne mellem hændelserne (vi skulle af sted, fordi dronningen skulle indvie; vi strakte os, fordi vi ville se dronningen) og i kon-kretiseringen (lige nu jeg husker tilbage på præcis den dag, hvor vi just på denne togstation stod på just disse tær for at se på just denne dronning). Situeret er denne fortælling i kraft af sin epideiktiske ramme: Her hyldes en Dronning af en Statsmi-nister.

Nu kan man indvende, at eksemplet kun antydningvist besidder de egenskaber, man normalt forbinder med fortællinger. Hvor er indlevelsen, hvor er den spænd-ende handling, og hvor er de værdimæssige konflikter? For at tale om disse træk ved fortællinger, træk, som i streng forstand hverken er nødvendige eller tilstrækkelige for at noget kan betegnes som en fortælling, har narratologer udviklet begrebet *nar-rativity*. På dansk kan vi tale om *narrativitet*. Narrativitet er ikke en genstand eller et enten-eller fænomen, men et spørgsmål om grader, eller som Gerald Prince formu-lerer det: “Some narratives are more narrative than others”²⁴ (Prince 1982: 145) – nogle fortællinger rummer højere grader af narrativitet end andre.²⁵

En fortællings grad af narrativitet afhænger af en lang række, ofte forbundne ele-menter. For overskuelighedens skyld foreslår jeg, at man skelner mellem fire forskel-lige narrativitetsmarkører: Kausalitet, konflikt(løsning), oplevethed og værdisættel-se.

Kausalitet angår sammenhænge mellem en fortællings hændelser. De fleste nar-ratologer ser heri en af fortællingens særlige evner, eftersom der ud af dialektikken mellem delene (de enkelte hændelser) og helheden (plottet) opstår meningssyner-gier: Enkeltdeles ”mening er givet ved deres plads i den samlede gestaltning af sekvensen som helhed”²⁶. I eksemplet fra Thorning opstår kausalitet på to niveauer: dels (eksplicit) mellem hændelserne i den tid, fortællingen foregår i (statsministe-rens barndom), dels (implicit) mellem barndommens Helle og nutidens statsmini-ster. Det sidste antyder, at barnets blik på den ægte dronning har indvirket formen-de på den forvandling fra Ishøjsbeboer til landsoverhoved, som retor er et levende bevis på.

23 Helle Thorning-Schmidt, ”Statsministerens tale til H.M. Dronningen ved gallamiddagen i anledning af 40-års Regeringsjubilæum den 15. januar 2012”, citeret fra <http://kongehuset.dk/Menu/nyheder/statsministerens-tale-ved-gallatafet>,

24 Gerald Prince, *Narratology: The Form and Functioning of Narrative* (Berlin: Mouton, 1982), s. 145.

25 Se Abbotts artikel ”Narrativity”, i Hühn, Peter et al. (red.): *The Living Handbook of Narratology* (Hamburg: Hamburg University Press, 2011) for en aktual og perspektivrig gennemgang af narrativitetsdiskussionen.

26 Jerome Bruner, *Mening i handling* (Pozkal: Klim, 1999), s. 52.

Konflikt(løsning) betegner det forhold ved en fortælling, at dens handlingsrække ofte udspringer af en konflikt, fx en mangelsituation, og videre, at det ofte er forhandlingerne af denne mangelsituation, der sikrer fortællingens fremdrift. Bruner opgraderer denne narrativitetsmarkør til at være fortællingens eksistensberettigelse: ”historiens funktion er at finde en bevidsthedsstilstand, der undskylder en afvigelse fra et kanonisk mønster eller i det mindste gør den forståelig”²⁷. Lucaites og Condit fremhæver som en af deres emfatiske pointer, at det netop er i forhold til konfliktløsningen, at de vigtigste forskelle på fiktive fortællinger og fortællinger i retorisk diskurs viser sig: Hvor den fiktive fortælling har slutningens forløsning som sit mål²⁸, da vil den retoriske brug af fortællingen ofte placere slutningen på konflikten uden for talen, hos talens publikum som en handlingsmulighed.

Den noget uskønne neologisme *oplevelthed* er en oversættelse af den ikke mindre uskønne engelske term *experientiality*. Den blev introduceret af Monika Fludernik i hendes *Towards a 'Natural' Narratology* (1996), og den betegner en egenskab ved fortællinger, som mange opfatter som et specifikt element: Fortællinger er nemlig et privilegeret værktøj, når det kommer til at give et indblik i, hvordan det er at være et bestemt andet menneske i en bestemt situation på et bestemt tidspunkt. David Herman kalder denne kvalitet for ”what it’s like”²⁹ og mener dermed, at fortællingen i modsætning til andre diskursformer gør det muligt for os at have vikarierende erfaringer, at generfare andres faktiske eller opfundne erfaringer. Det er her, Thornings tæer kommer ind i billedet. Denne konkrete detalje er afgørende for den forskydning, der sker fra dokumentation (jeg var til stede dengang) til fortælling (sådan var det for mig at være til stede dengang).

Den fjerde og sidste narrativitetsfaktor kalder jeg *værdisættelse*, og den tager form af forskellige typer af vurderinger og valoriseringer. Antydede eller udtalte domme af typen ”hun er god”, ”han er ond” osv. er meget almindelige i fortællinger, men altså hverken nødvendige eller tilstrækkelige for at gøre noget til en fortælling. James Phelan skelner mellem to typer af domsfældelser i form af dels en *ethics of the telling*, dels en *ethics of the told*.³⁰ Den første type viser sig i form af den værdisættelse, der ligger i overhovedet at fortælle en bestemt historie, mens den anden type viser sig som etiske eller værdimæssige vurderinger inden for det fortalte univers. I Thornings korte fortælling sættes værdierne eksplicit af ordet ”ægte”.

Hvor er Reagans fortællinger?

Gennemgangen af fortællingens *hvad* giver greb, som kan anvendes på alle typer af fortællinger, fiktive og ikke-fiktive. Spørgsmålet om den retoriske fortællings *hvor*

27 Ibid, s. 57.

28 Peter Brooks beskriver begæret, der driver os til og gennem (fiktive) fortællinger som et begær efter at nå slutningens sammenhænge; Peter Brooks, *Reading for the Plot* (Oxford: Clarendon Press, 1984). Se artiklen ”Handling” (Iversen, forthcoming) for en diskussion af hændelsesrækkers former og funktioner, med særlig henblik på fiktive fortællinger.

29 Herman, *The Basic Elements of Narrative*, s. 137ff.

30 Se James Phelans *Experiencing Fiction. Judgments, Progressions, and the Rhetorical Theory of Narrative*.

kalder på et svar med en mere snæver gyldighed. Hvor den traditionelle fiktive fortælling er nem at afgrænse som genstand, da er brugen af fortællinger i retorisk diskurs som oftest mindre åbenlys og kun sjældent hovedsagen. Det er derfor i netop denne form for tekst, at spørgsmålet om fortællingens *hvor* bliver akut. Er den, som hos Aristoteles, Quintillian og senere Lucaites og Condit et optisk hjælpemiddel, en faktisk orienteret fremstilling af sagens hændelser? Eller er den, som hos Fisher, under alting, som menings- og handlingsbegrunder? Idet jeg trækker på begge positioner, argumenterer jeg i det følgende for, at man i arbejdet med at analysere narrativ retorik med fordel kan skelne mellem tre typer af fortællestof, som har hver deres grad af generalitet, synlighed og overbevisningskraft.

Typificeringen hviler på, at den retoriske teksts fortællestof kan forholde sig på tre forskellige måder til det, som den retoriske tekst handler om: Den kan genfortælle det, perspektivere det ved hjælp af en fortælling om noget lignende eller indskrive det i forhold til en større fortælling. Den første type kalder jeg *sagsfremstillingen* eller *narratio*, den anden type kalder jeg *eksemplet* eller *parádiegma*, og den tredje type kalder jeg et *masterplot*.

Da rumfærgen Challenger den 28. januar 1986 eksploderede 73 sekunder efter opsendelsen, var det en katastrofe, også for den Reagan-ledede regering. Reagan holdt efter ulykken to offentlige taler, hvoraf den første, ”Address to the Nation on the Explosion of the Space Shuttle Challenger”, med rette er berømmet som klassisk.³¹ Den anden, længere tale, som Reagan holdt ved mindehøjtideligheden i Houston den 31. januar og som blandt andet indeholder flere informationer om astronauterne, er ligeledes blevet læst tidligere, dog i væsentligt mindre omfang og uden fokus på dens fortællende aspekter.

Som epideiktisk retorik lever talen op til Condits tredeling ved at ”provide important understandings, allow the sharing of community, and permit future leaders to display their eloquence for the judgment of the community”.³² Campbell og Jamieson har den første af de to taler blandt deres empiri i deres gennemgang af det, de kalder den national mindetale,³³ men de kommenterer ikke den anden version.

Sagsfremstilling

Sagsfremstillingen eller *narratio* svarer stort set til den lokalisering af fortællingen, som Quintillian laver. Her præsenteres (en version) af det hændelsesforløb, som den pågældende tekst handler om. Ikke alle retoriske situationer udspringer af hændelsesforløb, og en række retoriske tekster rummer følgelig *narratio*. Det skete, som skal genfortælles, turde i Reagans tilfælde være åbenlyst: Modige, specialtrænende

31 Markante nyere læsninger af Reagans første tale, holdt samme dag som eksplosionen skete, findes i Stuckeys *Slipping the Surly Bonds: Reagan's Challenger Address* (2006) og i Campbells og Jamiesons *Presidents Creating the Presidency. Deeds done in Words* (2008).

32 Condit, ”The Functions of Epideictic: The Boston Massacre Orations as Exemplar” (1985), s. 296.

33 Jf. Campbell og Jamieson, s. 80.

mønsterborgere steg ind i en national, teknologisk satsning, som kort efter opsendelsen eksploderede. Men Reagan placerer sit fokus andetsteds:

On the day of the disaster, our nation held a vigil by our television sets. In one cruel moment, our exhilaration turned to horror; we waited and watched and tried to make sense of what we had seen.³⁴

Den afgørende forskel på en traditionel genfortælling af katastrofen og Reagans fremstilling ligger i, at han undlader at fortælle, hvad der faktisk skete. I stedet fortæller han om, hvordan det var at overvære det, der skete. Hvor en typisk dokumentarfilm ville arbejde sig hen mod katastrofens klimaks og bruge fortælleformens konkretiserende egenskaber (oplevelthed og værdisættelse) samt muligvis dens kausalitetsskabende egenskaber (hvad forårsagede eksplosionen?) – til at fortælle følelsen af katastrofen frem og derved på en måde gentage katastrofen, da forskyder Reagan fokus til oplevelsen af katastrofen. Denne forskydning kommer i stand via ændringen af handlingsrækken fra én mulig kausal kæde (kontrol – opsendelse – død) til en anden (død – meningsunderskud – fællesskab). Samtidig med forskydningen sker der en glidning fra præteritum i oplevelsen af sorgen til præsens i oplevelsen af fællesskabet: fra retors oplevelse i datid ("I listened") og via hans oplevelse af andres oplevelser ("people of every age spoke") til konstruktionen af et oplevelsesfællesskab i nutid ("we are reaching out").

Strategien skaber identifikation, ikke med astronauterne, men mellem tilskuerne til astronauternes død og dermed også mellem retor og publikum. Den menneskeliggør retors forhold til det skete via konkretiseringen af retors position i tid og rum: "That night, I listened". Den styrer publikums opmærksomhed og indlevelse væk fra det voldsomme og skrækbetonede. Og endelig, hvilket er det vigtigste, forskyder fortællestrategien fokus fra spørgsmålet om, hvordan noget sådant kunne ske (tekniske fejl, menneskelige fejl, sjusk, uheld, urealistiske ambitioner etc.) til spørgsmålet om, hvilken mening retor og publikum (som her altså sættes til at være identiske) skal give det skete. Den manglende mening skal ikke udbedres af en undersøgelseskommission, men af talens kombination af det singulære og det generelle, en kombination, der skabes i og med fortællinger.

Eksempler

Den anden type fortælling fremstiller ligeledes et konkret hændelsesforløb, men et hændelsesforløb, der er tangentielt placeret i forhold til de hændelser, der indgår i den retoriske situation. Med Aristoteles kalder vi denne type *eksempel* eller *paradigma*. Eksempler vil som oftest være ikke-fiktive, og de hentes typisk fra retors egen erfaringsverden, vinklet på en måde, der af retor vurderes som relevant for det specifikke publikum. Thorning-Schmidts erindring om synet af Dronningen har den-

34 Ronald Reagan, "Eulogies of the Challenger Astronauts." Johnson Space Center, Houston, Texas, January 31 (1986), citeret fra <http://www.ibiblio.org/sullivan/CNN/RWR/album/-speechmats/Challenger-eulogy.html>. Hvor intet andet er angivet, stammer de følgende citater fra denne tale.

ne karakter. Ligesom ikke alle fortællinger er eksempler, er ikke alle eksempler fortællinger, og fortællende eksempler er at forstå som en ægte delmængde af eksempler. Eksempler kan som bekendt have mange forskellige former – ”fra et stillbillede til en decideret fortælling”³⁵, som Gabrielsen og Christiansen formulerer det.

Reagans sagsfremstilling sætter tabet af de syv mennesker som det afgørende meningstab: Hvordan giver det mening, at de er døde? Den første del af svaret findes i Reagans brug af eksempler. Vi har, siger Reagan, mistet astronauterne som mennesker, men vi husker dem som og i kraft af historier: ”we will cherish each of their stories”. Disse individuelle historier (eller bedre: individer som historier) kommer i kraft af talens fremstilling af dem til at repræsentere noget andet og større; sætningen fortsætter således ”stories of triumph and bravery, stories of true American heroes”. Fletværket af de individuelle livshistorier med historien om sande amerikanske værdier og helte (eller formuleret med denne artikels termer: af eksempler med et masterplot), udgør både talens strukturerende princip og det tætteste, den kommer på et traditionelt argument.

Reagan benytter i en anaforisk konstruktion formuleringen ”We remember” som en art omkvæd til at intonere præsentationen af hver af de afdøde. Et eksempel:

We remember Ellison Onizuka, who, as a child running barefoot through the coffee fields and macadamia groves of Hawaii, dreamed of someday traveling to the Moon. Being an Eagle Scout, he said, had helped him soar to the impressive achievement of his career.

Under disse enkelte fortællinger ligger en ganske stram struktur, der har form som en minimal dannelsesfortælling: barndom – ungdom – modenhed. Fortællingen installerer amerikanske institutioner som det, der kausalt forbinder barndommens trange kår med et succesfuldt voksenliv. Vejen er således gået fra kaffemarket og bomuldsplantager til astronautjobbet via spejderlejre og musikundervisning. En anden narrativitetsmarkør findes i de to minifortællingers brug af oplevedhed: De bare tæer konkretiserer og giver indlevelseshøjder, mens retors fremstilling af astronauternes mentale tilstande (”his dream was”, ”dreamed of”) forlener de fremstillede med indre liv, hvorved de paradoksalt nok bliver levende for publikum.

Masterplots

Disse syv eksempelfortællinger forbinder Reagan i løbet af talen med et ganske andet fortællestof i form af et masterplot. Masterplottet, den tredje type af fortælling, afviger på flere måder fra de to andre typer, først og fremmest fordi det henter sit stof fra en anden sfære. I det hele taget er det lidt af en tilsnigelse at sige, at denne type fortælling *er* i en specifik retorisk tekst, idet den ofte blot anslår en anden fortælling, som allerede eksisterer uden for teksten, nemlig i den kultur, som den specifikke retoriske diskurs udfolder sig indenfor. Masterplots er kanoniske handlings-

35 Gabrielsen og Christiansen, ”Eksempelbrug: Kunsten at konkretisere” i *Talens magt* (Viborg: Academica, 2009), s. 66.

forløb af arketypisk karakter, som i forskellige grader indvirker styrende på vores liv. Porter Abbott bestemmer dem således:

We seem to connect our thinking about life, and particularly about our own lives, to a number of masterplots that we may or may not be fully aware of. To the extent that our values and identity are linked to a masterplot, that masterplot can have strong rhetorical impact.³⁶

Masterplots har potentiale til at være kulturelt bestemmende, samtidigt med, at de er kulturelt bestemte. Nogle masterplot er globale, og andre fungerer kun i nationale eller endnu mindre enheder. Masterplots besidder dermed en del af de egenskaber, som Fisher ser i fortællingen. Men i modsætning til ham vil jeg sige, at de hverken er nødvendige eller tilstrækkelige for at have gode grunde til at handle på bestemte måder. Masterplots vil ofte have utvetydige værdisættende ladninger (fx af godt vs. ondt), grænsende til det stereotypiske³⁷. Det kan til tider være svært at skelne masterplots fra det, en diskursanalytisk tilgang kalder diskurser, defineret af Foucault som ”helheden af de ytringer, som tilhører det samme formationssystem”³⁸. Dette er ikke stedet at forfølge spørgsmålet om forskellene, men en afgørende sådan skal kort nævnes: Et masterplot er en avanceret singular ytring i en diskurs, som adskiller sig fra denne i kraft af form og funktion ved det, at masterplottet – som alle fortællinger – repræsenterer forbundne hændelser. Denne bestemmelse hjælper ligeledes til at skelne masterplots fra topoi i den betydning, topisk kritik bruger dem, dvs. som ”et givent ’sted’ – forstået metaforisk – man kan bruge til at åbne sin sag og i videre forstand til at danne argumenter”^{39, 40}.

Det er signifikant, at Reagan også om masterplottet eksplicit bruger ordet ”story”: ”the story of all human progress is one of a struggle against all odds”. Hermed aktualiserer Reagan en fortælling, som har en lav grad af narrativitet (ingen oplevethed), og en meget høj grad af generalitet. Den generaliserede fortælling bruger kausalitet til at forbinde fremskridt med tilsyneladende håbløse kampe og tilskriver samtidig værdi ikke blot til fremskridtet, men også til de håbløse kampe. Reagan installerer dermed en slags matrice, som kan udstanse mange forskellige, mere konkret situerede fortællinger. I talen viser udstansningerne sig dels i de individuelle

36 Abbott, *The Cambridge Introduction to Narrative*, s. 42.

37 Ibid, s. 45.

38 Michel Foucault, *Vidensarkæologien* (2005), citeret efter Carsten Stages *Et andet Danmark: Konstruktionen af national identitet i danske medier under tegningekrisen* (ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet, 2009), s. 43.

39 Jonas Gabrielsen, ”Topisk kritik” i Roer og Klujeff (red.) *Retorikkens aktualitet* (Viborg: Hans Reitzels Forlag, 2008), s. 143.

40 I Maurice Charlands ”Constitutive Rhetoric: The Case of the *Peuple Québécois*” (1987) indtager ”narratives” en central rolle i det, Charland foreslår benævnt ”constitutive rhetoric”, en Althusser-inspireret forestilling konciperet inden for et diskursanalytisk paradigme. Charland bruger betegnelsen ”narrative” (som han ikke definerer nærmere) på måder, der har klare fællesstræk med den måde, jeg her bruger masterplot på, dog uden at være sammenfaldende hermed. En diskussion af Charlands begreb om fortællingen, dens ideologiske funktioner og især dens rekursive forhold til publikum ligger uden for rammerne af denne artikel.

præsentationer af astronauterne som besiddende/værende fortællinger, dels i inddragelsen af et andet eksempel i form af tidlige præriepionerer og deres ”sturdy souls”.

Pionereksemplet er i sin grundstruktur parallelt med de individuelle fortællinger: Modige, seje og viljestærke foregangsmænd (m/k) satte sig, før som nu, op mod umulige odds i bestræbelsen på at udvide den periferi, inden for hvilken Amerika eksisterer. Det er just i undergangen, at graden af mod og umulighed kan måles

Reagan har ikke opfundet fortællingen om fremskridt via uselvisk opofrelse, men henter den op af den kultur, han taler ind i. Ved at forbinde rumfærgfortællingen med fortidens ærkeamerikanske pionerfortælling opnår Reagan dels at udnytte og forstærke det kulturelle masterplot, dels at bruge det til at løse det epistemologiske underskud, den mangel på mening, som katastrofen har efterladt sine tilskuere i.

Opsummerende om Reagans tale: Det er i kraft af sagsfremstillingens særlige toning samt kombinationen af eksemplerne og masterplottet, at det lykkes Reagan at vende tabshistorien til en sejrstale: Kun hvis der er modstand, går man fremad. Tabet bliver beviset på, at man er på rette vej, og Reagans fremstilling inviterer publikum til at identificere sig med denne fortælling, ligesom han selv har gjort det.

Opsummerende om de tre fortælle typer generelt: Fælles for de tre typer – som kan adskilles i analysen, men som i praksis ofte er intimt forbundne – er, at de binder hændelser sammen i meningsbærende, konkretiserede kæder, der inviterer til indlevelse og identifikation: Narratio fremstiller forbindelser mellem de hændelser, som sagen handler om, eksemplet fremstiller forbindelser mellem sandsynlige eller sandfærdige hændelser, som belyser sagen, mens masterplottet fremstiller meningsfulde forbindelser mellem handlinger og meninger i et kulturelt fællesskab.

Narratio bygger bro mellem det skete og talen om det, og bliver dermed ofte et vigtigt middel i tekstens forankring i/afkodning af situationen. Anderledes med eksempler og masterplots, idet nogle eksempler kun eksisterer i én specifik tekst, mens omvendt ingen tekst kan trække på eller variere et masterplot, som ikke allerede eksisterer i tekstens kulturelle kontekst. For retorik knytter der sig forskellige grader af valgfrihed til brugen af de tre typer: Narratio er en nødvendig bestanddel i visse retoriske tekster, fx juridiske, mens både eksempler og masterplots i hovedreglen vil være tilvalgs muligheder.

Afslutning og perspektiver

Jeg tog udgangspunkt i påstanden om, at der består et misforhold mellem fortællingers overrepræsentation i aktuel retorisk diskurs og deres underrepræsentation i aktuel retorisk kritik. I den amerikanske debat i 1980'erne tildeles, inspireret af tidens humanvidenskabelige vending mod fortællinger generelt, de fortællende elementer enten for omfattende (Fisher) eller, i en forstælig, men set i bakspejlet lovlig restriktiv reaktion (Lucaites og Condit) for lidt betydninger.⁴¹ I forsøget på at redde

41 Man kunne indvende, at selve ønsket om at syntetisere de to positioner med henblik på at lave analyseredskaber står i den ene positions tjeneste, nemlig den instrumentaliserende.

pointer fra begge positioner har jeg foreslået, at man skelner dels mellem fortælling og narrativitet, dels mellem tre forskellige niveauer, hvorpå fortællinger kan optræde. Denne dobbelte skelnen gør det muligt at undersøge både formelle og funktionelle aspekter ved måderne, hvorpå fortællinger og fortællelementer indgår i en konkret retorisk tekst, her Reagans anden tale til nationen i forbindelse med Challengers forlis.

Hvilke indsigter kommer da for en dag via en analyse som denne? Ved at skelne mellem fortællinger på forskellige niveauer bliver det muligt præcist at udpege og analysere vigtige dele af tekstens virkning. Reagans tale vender med sin variation af narratio opmærksomheden væk fra det tragiske og hen mod det fællesskabskonstituerende, idet den forbinder retors og publikums oplevelse af katastrofens meningsløshed. Denne meningsløshed forsøges derpå gendrevet via forbindelserne mellem dels de nøje konstruerede eksempelfortællinger, dels disse fortællinger og det kulturelle masterplot om ekstrem udmærkelse gennem ekstrem opofrelse.

Analysen rejser også en række spørgsmål, som kalder på videre tekstlæsninger, på yderligere metodeudvikling og på retoriske vurderinger. Genstanden her er en traditionel mundtlig tale, men hvilke former og funktioner kendetegner brugen af narratio, eksempler og masterplots i andre typer af retorisk diskurs? Hvad sker der fx, når man på flere medieplatforme samtidig fortæller det, der skete, noget, der ligner det skete eller noget, der er større end det skete? I forbindelse hermed står spørgsmålet om fortællingernes referentielle status – hvordan skal man bestemme og fortolke de eventuelle forskelle på, hvorvidt en given fortælling prætenderer at handle om en fælles virkelighed eller er fiktioniseret? Det er håbet, at de distinktioner, som artiklen har foreslået i forhold til fortællingers form, kan bruges i videre arbejder med fortællingers funktioner. Her rejser sig først og fremmest en række spørgsmål om de rekursive logikker, der består mellem retorisk diskurs og dens publikum. Hvilke roller tildeles publikum i narrativ retorik og hvordan? Hvilke operationer udfører publikum i receptionen af fortællende elementer i retorik? Uden for rammerne af denne artikel ligger endelig de vigtige spørgsmål om vurdering. Fortællinger etablerer fællesskaber i kraft af deres identifikationskabende karakter, men flere kritikere har, også i de senere år, hævdet, at sådanne identifikationer ofte bruges til at dæmpe eller usynliggøre vigtige forskelle og uenigheder.⁴² Selv om narrativ retorik sjældent er uproblematisk, så bør det for en retoriker ikke kalde på fordømmelse, men derimod på opmærksomhed og analyse, at tiden omfavner et kommunikationsredskab, der, som Bruner formulerer det, giver ”grundlag for retorik uden konfrontation”⁴³.

Jeg går her ikke ind i grundlagsdiskussionen om retorik som konstitutiv versus retorik som et sæt af teknikker, blot vil jeg nævne, at man godt kan fokusere på de instrumentale aspekter uden nødvendigvis at abonnere på den opfattelse, at retorik ikke er andet. Fortællingens dobbelte eksistens som dels diskursgrundlæggende, dels middel i en konkret situation er netop evidens for komplementariteten mellem instrument og fundament.

42 Se fx Christian Salmons *Storytelling: Bewitching the Modern Mind* (London: Verso, 2010) for et veloplagt, men sine steder lettere skingert eksempel på en kritik af fortællingen som manipulation og camoufleret tankekontrol.

43 Bruner, *Mening i handling*, s. 59.

Litteratur

- Abbott, H. Porter. *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Abbott, H. Porter. "Narrativity," i Hühn, Peter et al. (red.): *The Living Handbook of Narratology*. Hamburg: Hamburg University Press. Citeret fra hup.sub.uni-hamburg.de/lhn/-index.php?title=Narrativity&oldid=1580, 2011
- Anderson, Dana. *Identity's Strategy: Rhetorical Selves in Conversion*. Columbia: University of South Carolina Press, 2007
- Aristoteles. *Poetik*. Gylling: Hans Reitzels Forlag, 2001
- Aristoteles. *Retorik*. Viborg: Museum Tusculanums Forlag, 2007
- Brooks, Peter. *Reading for the Plot*. Oxford: Clarendon Press, 1984.
- Bruner, Jerome. *Mening i handling*. Pozkal: Klim, 1999.
- Campbell, Karlyn K. og Jamieson, Kathleen H.. *Presidents Creating the Presidency: Deeds done in Words*. Chicago: University of Chicago Press, 2008.
- Charland, Maurice. "Constitutive Rhetoric: The Case of the *Peuple Québécois*," i *Quarterly Journal of Speech* 73 (1987), s. 133-150.
- Condit, Celeste Michelle. "The Functions of Epideictic: The Boston Massacre Orations as Exemplar" i *Communication Quarterly* 33: 4 (1985), s. 284-299.
- Eriksson, Anders. "Retorikens didaktik: progymnasmat som forening av praktik och teori" i *Rhetorica Scandinavica*, nr. 38 (2006), s. 26-42.
- Fisher, Walther. "Narration as a Human Communication Paradigm" i *Communication Monographs*, vol. 51 (1984), s. 1-22.
- Foss, Sonja K. "Framing the Study of Visual Rhetoric. Toward a Transformation of Rhetorical Theory" i *Defining Visual Rhetorics* red. Hill og Helmers. New York: Routledge, 2009, s. 303-313.
- Fludernik, Monika. *An Introduction to Narratology*. Abingdon, New York: Routledge, 2009.
- Gabrielsen, Jonas. "Topisk kritik" i Roer og Klujeff (red.) *Retorikkens aktualitet* (2008), s. 141-165.
- Gabrielsen, J. og Christiansen, T. J. "Eksempelbrug: Kunsten at konkretisere" i *Talens magt*. Viborg: Academica, 2009.
- Hauser, Gerald A. *Introduction to Rhetorical Theory*, anden udgave. Waveland Pr Inc, 2002.
- Herman, David. *The Basic Elements of Narrative*. Singapore: Wiley-Blackwell, 2009.
- Hyvärinen, Matti. "Towards a Conceptual History of Narrative" I Hyvärinen, A. Korhonen og J. Mykkänen (red.), *The Travelling Concept of Narrative*. http://www.helsinki.fi/collegium/e-series/volumes/volume_1/index.htm (2006).
- Iversen, Stefan og Nielsen, Henrik Skov (red.). *Narratologi*, anden udgave. Gylling: Aarhus Universitetsforlag, 2008.
- Iversen, Stefan og Nielsen, Henrik Skov. "Narratologi" i *Litteraturens tilgange* red. Fibiger, Lütken og Mølgaard, anden udgave. Viborg: Systime Academic (2008), s. 209-242.
- Iversen Stefan. "Handling" i Kjeldgaard et al. (red.) *Litteratur. Introduktion til metode, teori og analyse*, Aarhus Universitetsforlag (forthcoming).
- Jasinski, James. *Sourcebook on Rhetoric: Key Concepts in Contemporary Rhetorical Studies*. Californien: Sage Publications (2001).
- Kjeldsen, Jens E. *Visual retorik*. Bergen, Universitetet i Bergen, 2002.
- Kjeldsen, Jens E. "Visual Argumentation in Scandinavian Political Advertising: A Cognitive, and Reception Oriented Approach" i *Argumentation and Advocacy* 43 (2007), 124-132.
- Kjeldsen, Jens E. "Billeders retorik" i *Retorikkens aktualitet*, red. Hanne Roer og Marie Lund Klujeff. Viborg: Hans Reitzels Forlag (2009), 291-328.
- Kock, Christian. *Retorisk Poetik*. Åstorp: Retorikforlaget, 2008.
- Kunkel, A.D. og Dennis, R. "Grief Consolation in Eulogy Rhetoric: an Integrative Framework" i *Death Studies* 27: 1 (2003), s. 1-38.
- Kunkel, A.D. og Dennis, R. "Fallen Heroes, Lifted Hearts: Consolation in Contemporary Presidential Eulogia" i *Death Studies*, 28:8 (2004), s. 703-731.
- Lewis, William F. "Telling America's Story: Narrative Form and the Reagan Presidency" i *Quarterly Journal of Speech* 73 (1987), 280-302.

- Lucaites, John Louis og Condit, Celeste Michelle. "Re-constructing Narrative Theory: A Functional Perspective" i *Journal of Communication* 35: 4 (1985), s. 90-108.
- McClure, Kevin. "Resurrecting the Narrative Paradigm: Identification and the Case of Young Earth Creationism" i *Rhetoric Society Quarterly* 39: 2 (2009), s. 189-211.
- Mitchell, W.J.T. (red.). *On Narrative*. Chicago: University of Chicago Press, 1981.
- Monterroso, Augusto. "The dinosaur" i *Complete Works and Other Stories*. Texas: University of Texas Press, 1995.
- Phelan, James. *Experiencing Fiction. Judgments, Progressions, and the Rhetorical Theory of Narrative*. Ohio: The Ohio State University Press, 2007.
- Prince, Gerald. *Narratology: The Form and Functioning of Narrative*. Berlin: Mouton, 1982.
- Quintilian. Institutio Oratoria, Book IV, citeret efter http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Quintilian/Institutio_Oratoria/4B*.html
- Reagan, Ronald. "Eulogies of the Challenger Astronauts". Johnson Space Center, Houston, Texas, January 31 (1986). Citeret fra <http://www.ibiblio.org/sullivan/CNN/RWR/album/speechmats/Challenger-eulogy.html>.
- Roer, Hanne og Klujeff, Marie Lund (red.). *Retorikkens aktualitet*, anden udgave. Viborg: Hans Reitzels Forlag, 2009.
- Rowland, Robert. "The Narrative Perspective" i *Rhetorical Criticism. Perspectives in Action*, red. Jim A. Kuypers. Plymouth: Lexington Books (2009), s. 117-142.
- Salmon, Christian. *Storytelling: Bewitching the Modern Mind*. London: Verso, 2010.
- Schmidt, Helle Thorning. "Statsministerens tale til H.M. Dronningen ved gallamiddagen i anledning af 40-års Regeringsjubilæum den 15. januar 2012", citeret fra <http://kongehuset.dk/Menu/nyheder/statsministerens-tale-ved-gallataflet>.
- Stage, Carsten. *Et andet Danmark: Konstruktionen af national identitet i danske medier under tegningekrisen*. Ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet, 2009.
- Stuckey, Mary E. *Slipping the Surly Bonds: Reagan's Challenger Address*. College Station: Texas A&M University Press, 2006.
- Villadsen, Lisa Storm og Hansen, Jette Barnholdt. "Temaintro". *Rhetorica Scandinavica* nr. 36 (2005), s. 4-6.